

Косянчук С.В., к.пед.н.,
старший науковий співробітник відділу дидактики
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

ДИДАКТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРОТИСТОЯННЯ ВПЛИВУ ДЕСТРУКТИВНИХ ПРОЯВІВ ВІРТУАЛЬНОСТІ

Особистісно орієнтована парадигма не мислиться поза реалізацією сучасних педагогічних технологій, що мають не лише сприяти засвоєнню знань, розвиткові навичок та формуванню вмінь здобувача освіти, а й детермінувати його особистісні структури свідомості (цінності, смисли, орієнтації, поведінкові стереотипи, рефлексійний тонус, самооцінку, саморегуляцію і т.ін.). Однак, «учень майже наодинці залишається на освітній магістралі, сповненій далеко не найприємніших сюрпризів» [1, с. 20]. Мета нової української школи припускає розгортання всіх компонентів освіти у напрямі індивідуально-значеннєвої сутності дитини, її інтересів, бажань, почуттів, мотивів навчальної та суспільно корисної діяльності. У цьому контексті нове дидактичне бачення змісту освіти має визначатися, передусім, напрацюваннями учителів-предметників, акмеологічна активність яких розгортається у програмово-підручниковому полі, а аксіологічність застосованих ними на уроках педагогічних технологій бере верх над традиційною класно-урочною системою навчання.

Упродовж останніх п'яти років науковці відділу дидактики Інституту педагогіки цілеспрямовано здійснюють моніторинг проблем як у змісті шкільної освіти, так і в процесі реалізації його. У середньому 43 % опитаних учителів закладів загальної середньої освіти, на базі яких проводиться апробація та впровадження дидактичних напрацювань відділу, вважають, що навчальний інструментарій не відповідає сучасним досягненням науки, і майже 49 % – пізнавальним потребам учнів. З іншого боку, майже кожний другий сьогоднішній старшокласник вважає, що може цілком обійтись без учителя. І

упевненості у цьому додають інформаційні ресурси віртуального простору. Вплив комп'ютеризації на особистісні схильності та інтереси, ціннісні орієнтації і життєві позиції, настрої і погляди, існування у віртуальному просторі, розширення сфери комунікацій, зміна інтелектуальних та емоційних ресурсів індивіда стали чинниками виникнення нової форми ментальності людини сучасної цивілізації [2]. В. Bobczyński також зазначає, що цифрова трансформація вже впливає на наш спосіб життя, позначається на ринку праці, а отже, – створює нові виклики для традиційних систем освіти і навчання [4, с. 5]. З одного боку, говорить I. Nowakowska, «сучасні технології – це і скарб, і загроза», а з іншого – «сучасність цікава, і її інструменти сповнені несподіванок» [8]. Отже, нова форма ментальності людини динамічно феноменізується, «рве» усталені правила і норми співжиття у соціумі, і не щеплена проти аксіологічної катастрофи, «яка характерна для нашого часу, історично безпрецедентна й є результатом добре спланованих, цілеспрямованих, системно організованих деструктивних заходів в кращих зразках психологічної війни [3, с. 30].

Розглядаючи проблеми нової етики, J. Kuś говорить про Інтернет, який вплинув на розуміння того, що є прийнятним, а що ні. Сам факт використання Інтернету впливає на зміну сприйняття того, що саме етичне, а що ні. З іншого боку, автор підтримує Sh. Turkle у тому, що мережа змінює думку людей про себе, втручаючись в особистість та ідентичність, і призводить до переосмислення того, що є соціально прийнятним. Згадує J. Kuś також A. Flores і C. James, які довели, що користувачі Інтернету, які працюють у віртуальному просторі, характеризуються егоїстичним та індивідуалістичним мисленням. Багато соціальних та етичних норм, які сповідаються суспільством, спотворюються чи навіть відсутні в мережі. Сама специфіка зв'язку в мережі сприяє агресії та релятивізації моральних норм [6, с. 22–23]. Тож відчуття анонімності в Інтернеті хибне. Таке відчуття є дуже поширеним серед дітей та молоді, зазначає M. Marzec, і є причиною багатьох небезпечних явищ, у тому числі залякування в кіберпросторі [7, с. 28]. Зростає не тільки соціальна

мобільність людини у глобальному масштабі, породжуються проблеми і виклики, без розв’язання яких гальмуватимуться процеси постійного оновлення всіх сфер життєдіяльності людини.

Елементи педагогічних технологій мають нанизуватися вчителем на своєрідний аксіологічний рангбрут, щоразу продукуючи новий позитивний інтелектуально-ціннісний потенціал, розряджена енергія якого під час уроку асимілюється з ціннісно-смісловим потенціалом учнів, виробляючи у такий спосіб застороги у подорожах віртуальним світом. Однак, і на теренах України, і в Польщі сучасні технології недостатньо, так би мовити, активовані, вони, як зазначає М. Кемрка, незважаючи на використання в школах, слугують радше для унаочнення інформації від учителя, ніж для самостійного конструювання знань з їх застосуванням учнем [5, с. 5].

Технологічність стає характеристикою домінуючої людської діяльності, пише S. Szczygielska, і означає перехід до якісного нового рівня ефективності, оптимальності та наукового процесу освіти. Тому технологія є стилем сучасного науково-практичного мислення. Технологія також є діяльністю, яка максимально відображає об’єктивні права предметної сфери і у такий спосіб забезпечує найбільшу кількість відповідності результатів певним цілям за заданих умов [9, с. 209].

Однак, предметоцентричність у викладанні має поступитися науковому критичному осмисленню предметних знань, за якого синкретичний стан свідомості учня через цілеспрямовану позитивну конкретність змісту, зреалізовану небайдужим учителем, вестиме до розуміння й усвідомлення учнем негативних впливів дискретних інформаційних продуктів. Такі ресурси пригнічують волю юної особистості, знеособлюють, провокують сплески крайніх негативних проявів та асоціальних дій. Сучасна дидактика педагогічних технологій має бути готовою до натиску віртуальних дидактофагів (так ми називаємо інформаційні ресурси і продукти, що відкрито чи приховано пропагують/насаджують нікчемність, невігластво, нетерпимість, озлобленість, людиноненависництво, потойбіччя тощо). Розвиток учителем в

учнів критичного мислення, ґрунтований на досвіді і майстерності, є тією найважливішою педагогічною технологією, яка може бути спрямована на нівелювання впливу деструктивних проявів віртуального простору, нашпигованого «згубно отруйною» начинкою. Отже, дітей слід убезпечувати від негативної дивергенції, натомість спрямовувати їх у русло критичної рефлексії, за якої особистість зможе протистояти впливам сумнівних ресурсів і повставати проти інформаційного насилля.

З огляду на викладене, а також у контексті розбудови нової української школи, особливої ваги набувають основні дидактичні поняття: «освітній процес», «соціально значущі системні проблеми», «взаємодія закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні здобувачів освіти», «умови соціального середовища», «основи соціальної адаптації», «життєві компетентності дитини», «позитивне емоційно-ціннісне ставлення до довкілля», «емоційно-ціннісне ставлення до практичної і духовної діяльності людини», «вивчення практичного досвіду роботи педагогічного працівника», «нові освітні технології», «моніторинг педагогічної діяльності» тощо. Осмислювати й досліджувати їх маємо у тісному взаємозв'язку, дитиноцентрично й аксіологічно правильно та виважено.

Література:

1. Васьківська, Г.О., Косянчук, С.В. (2013). Організаційно-педагогічні умови профільного навчання. Молодь і ринок. №5(100). С. 19–24.
2. Інформаційна педагогіка: філософія, теорія, практика. (2011). / [О.П. Кивлюк]. Кіjow : УАН ВІР. 334 с.
3. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства. (2012) / [І.А. Зязюн, О.А. Лавріненко, М.М. Солдатенко, В.В. Пилипчук, О.М. Боровік та ін.]. Кіjow: Педагогічна думка. 390 с.
4. Bobczyński, Bartek. (2016). Otwórz się na cyfrowy świat. Raport Edu-Tech 2016. Nowe technologie w swiecie edukacji. Edutorial.pl. Portal o nowoczesnej

edukacji. [Online]. Available: <https://edutorial.pl/wp-content/uploads/2016/09/raport-edu-tech-2016.pdf>

5. Kempka, Marcin. (2017). W poszukiwaniu śladu. Polska szkoła w dobie cyfryzacji. Diagnoza 2017. [Online]. Available: <http://www.nck.pl/upload/attachments/319726/RAPORT%20CYFRYZCJA%20SZK%20C3%93%C5%81%202017.pdf>

6. Kuś, Jakub (2016). Jak nowe technologie wpływają na relacje międzyludzkie? Raport Edu-Tech 2016. Nowe technologie w świecie edukacji. Edutorial.pl. Portal o nowoczesnej edukacji. [Online]. Available: <https://edutorial.pl/wp-content/uploads/2016/09/raport-edu-tech-2016.pdf>

7. Marzec, Marcin (2016). Zadbajmy o bezpieczeństwo dzieci w internecie. Raport Edu-Tech 2016. Nowe technologie w świecie edukacji. Edutorial.pl. Portal o nowoczesnej edukacji. [Online]. Available: <https://edutorial.pl/wp-content/uploads/2016/09/raport-edu-tech-2016.pdf>

8. Nowakowska, Izabela. Nowoczesne technologie w procesie edukacji. Projekt «Kompetencje zawodowe nauczycielek i nauczycieli jako element budowania organizacji uczącej się i lokalnej strategii oświatowej w powiecie ostrzeszowskim» współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. [Online]. Available: http://www.powiatostrzeszowski.pl/asp/pliki/dok/publikacja_na_strone_p._izabeli_nowakowskiej.pdf

9. Szczygielska, Swietłana. (2016). Nowoczesne technologie w procesie edukacji. Edukacja – Technika – Informatyka, nr 3/17/2016. [Online]. Available: http://www.powiatostrzeszowski.pl/asp/pliki/dok/publikacja_na_strone_p._izabeli_nowakowskiej.pdf (DOI: 10.15584/eti.2016.3.32).